

Chùa Dương Lô - Danh lam cổ tự lưu giữ nhiều tài liệu và cổ vật quý

ISSN: 2734-9195 10:32 18/09/2025

Cụm di tích đình - đền - chùa Dương Lô đã được Nhà nước ta cấp Bằng di tích lịch sử cấp Quốc gia ngày 2/2/1993.

Tác giả: **Đặng Việt Thủy**

Làng Dương Lô thuộc châu Cổ Pháp xưa, nay thuộc phường Tân Hồng, thành phố Từ Sơn (cũ), tỉnh Bắc Ninh. Nơi đây là quê của Thánh Mẫu Phạm Thị Ngà (mẹ vua Lý Công Uẩn), là nơi Lý Công Uẩn được sinh ra và nuôi dưỡng những năm đầu đời, cũng là nơi có nhiều sự kiện trọng đại chuẩn bị cho việc xuất hiện của nhà Lý, triều đại đưa đất nước bước vào kỷ nguyên độc lập và hưng thịnh.

Thời Bắc thuộc, Dương Lô thuộc hương Diên Uẩn, châu Cổ Pháp, quận Giao Chỉ. Vào thời Tiền Lê, cây gạo trong làng bị sét đánh khiến thân cây hiện ra bài sấm ngữ. Năm 1010, Lý Công Uẩn lên ngôi Hoàng đế, kể từ đó làng Dương Lô ra đời. "Lôi" có nghĩa là "Sấm" nên dân làng trong vùng thường gọi là "kẻ Đình" hay làng "Đình Sấm".

Với bề dày lịch sử, làng Dương Lô hiện còn rất nhiều di tích đóng vai trò đặc biệt đối với nhà Lý. Quần thể di tích đình, đền, chùa Dương Lô gồm đình Dương Lô, đền Miếu và chùa Dương Lô (Cha Lư). Cụm di tích đình - đền - chùa Dương Lô đã được Nhà nước ta cấp Bằng di tích lịch sử cấp Quốc gia ngày 2/2/1993.

Chùa Dương Lô có tên chữ là Cha Lư tự, nằm ở bên phải đình, theo hướng Đông Nam. Theo tư liệu, chùa làng trước có tên là Minh Châu nằm ở khu đất Đồng Khoai hiện nay, do Thiền sư Lý Khánh Văn trụ trì. Bà Phạm Thị vốn là người làng Dương Lô, ra chùa quét dọn và cũng theo chùa Trường Liêu có sư Vạn Hạnh trụ trì. Bà Phạm Thị sau có thai mà sinh ra Lý Công Uẩn. Sau sự kiện này, dân làng chuyển chùa về sau đình và đổi tên thành chùa Cha Lư.

Vua Lý Thái Tổ ngay sau khi lên ngôi đã tôn vinh mẹ là "*Minh Đức thái hậu*". Bà Phạm Thị được nhân dân tôn là "*Thánh Mẫu*" và thờ phụng ở chùa suốt 10 thế kỷ qua. Đầu xuân, vào ngày mồng 7 tháng Giêng hàng năm, nhân dân lại tổ

chức giỗ "đức Thánh Mẫu, Tuyên Bảo Thái hậu, đương cảnh Thành hoàng" và cũng là ngày hội chùa.

Chùa Dương Lô được tu sửa lại gần đây, có bố cục tổng thể bao gồm các hạng mục: Tam bảo, nhà Tổ, nhà khách và công trình phụ trợ. Trong khuôn viên chùa còn có đài tưởng niệm liệt sĩ. Các hạng mục kiến trúc cũng mới được tu sửa gần đây sau thời kỳ bị phá hủy bởi chiến tranh và một thời kỳ dài các di tích không được quan tâm, bảo vệ.

Tiền đường của chùa có kiến trúc kiểu truyền thống, bốn mái đao cong. Bờ nóc đắp cuốn thư ghi ba chữ "*Cha Lư tự*". Công trình gồm 3 gian 2 chái. Bộ khung làm bằng gỗ, kiểu 4 hàng cột. Vì nóc theo kiểu giá chiêng, vì nách kiểu cốn chống rường và vì hiên sử dụng loại bẩy chéo. Ở gian giữa Tiền đường treo cửa võng và hoành phi câu đối sơn son thếp vàng, hai tượng Hộ pháp hai bên. Thượng điện nối với Tiền đường, tạo thành mặt bằng hình chữ Đinh, là nơi bày hệ thống tượng thờ.

Đặc biệt, trong chùa còn giữ lại được tấm bia "*Cha Lư tự bi*", niên đại Vĩnh Tộ thứ 6 (1624) thời vua Lê Thần Tông, hiện đặt tại sân phía trước Tiền đường. Người soạn văn bia là nho sinh khoa Đinh Mùi Nguyễn Đình Chính và người khắc bia là Phù Dương nam Khổng Ý. Nội dung cho biết việc khởi tạo tam quan, cửa Phật và xây tường bao chung quanh chùa Cha Lư, xã Dương Lô, huyện Đông Ngàn, phủ Từ Sơn, tiến hành từ ngày 13 tháng 10 năm Quý Hợi đến tháng Giêng năm Giáp Tý thì hoàn thành và ngày 3 tháng 3 chính thức dựng bia. Bia được chạm khắc cánh sen ở đế bia, hai cạnh chạm hoa dây kiểu đăng đối hai bên. Trán bia chạm hình rồng chầu mặt trời.

Cũng qua nội dung văn bia chùa Cha Lư, vào tháng 7 năm 1010 vua Lý Thái Tổ dời đô từ Hoa Lư, Ninh Bình về thành Đại La, lập nên Kinh thành Thăng Long. Tại Kinh đô, nhà vua cho xây dựng điện Càn Nguyên để làm nơi thiết triều. Cùng thời gian đó, tại làng Dương Lô cũng khởi lập ngôi chùa mới, là chùa Càn Nguyên. Người đời truyền tụng rằng, chính vua Lý Thái Tổ đã cho xây dựng chùa, để mỗi khi thiết triều ở Thăng Long, Ngài lại nhớ chùa Càn Nguyên và thân mẫu ở quê nhà. Với ý nghĩa đó, nên không có ngôi chùa nào trên đất Việt trùng với Càn Nguyên tự ở Dương Lô.

Bên cạnh bia "*Cha Lư tự bi*" là cây hương đá bị nứt vỡ nhiều mảng, dựa vào các hoa văn và chữ viết còn sót lại, có thể đoán định cây hương này có cùng phong cách nghệ thuật với tấm bia Cha Lư tự, khoảng thế kỷ XVII.

Chùa còn giữ được chuông "*Cha Lư tự chung*" (chuông chùa Cha Lư) đúc năm Minh Mệnh thứ 9 (1828), nội dung khắc trên chuông đã khẳng định xã Dương Lôi là ấp thang mộc của triều Lý. Lời văn trên chuông chùa Cha Lư ghi rõ: "*Dương Lôi là ấp thang mộc Thánh Mẫu Lý triều, xa xưa đã có chùa Cha Lư và chùa Càn Nguyên, cả hai đều có bia, vào năm Bính Ngọ triều Lý đều thất lạc...*".

Cổng Tam quan cụm di tích đình đền chùa Dương Lôi (Bắc Ninh). Ảnh sưu tầm.

Lời bài minh trên chuông chùa Cha Lư có viết:

*"Dải lụa Tiêu Tương
Thắm xanh hằng lĩnh
Đất đẹp Dương Lôi
Sản sinh nghiệp Lý
Chùa gọi Cha Lư
Một tòa điện Phật
Giát ngọc tô vàng
Tự cổ lừng danh..."*

Chùa Dương Lôi (Cha Lư tự), là danh lam cổ tự được khởi dựng từ lâu đời, là nơi thờ Phật, đồng thời thờ bà Phạm Thị - thân mẫu của vua **Lý Công Uẩn**. Chùa lưu giữ nhiều tài liệu cổ vật quý như bia đá, cây hương đá thời Lê, chuông đồng thời Nguyễn, hệ thống tượng thờ và các bức hoành phi câu đối... khẳng định Dương Lôi - mảnh đất địa linh là ấp thang mộc của nhà Lý. Cùng với chùa, hệ thống di tích văn hóa - lịch sử của làng cổ Dương Lôi chứa đựng nhiều giá trị nghệ thuật kiến trúc tín ngưỡng của người Việt hàng nghìn năm qua. Đó là

những sử liệu quý giá có thể giúp các nhà khoa học nghiên cứu tiến trình phát triển của vùng đất này cũng như vùng Kinh Bắc và đất nước Việt Nam ta.

Tượng vua Lý Thái Tổ được thờ tại cụm di tích đình đền chùa Dương Lô. Ảnh sưu tầm.

Tác giả: **Đặng Việt Thủy**